

Marian Rulewicz, Michał Brzostowicz

Szczecin - Stare Miasto. Podzamcze

Informator Archeologiczny : badania 21, 177-178

1987

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Zmarli byli układani w pozycji wyprostowanej na wznak, wzdłuż osi wschód-zachód, głową na zachód, ręce ułożone wzdłuż tułowia. U niektórych zmarłych stwierdzono ułożenie rąk na kościach miednicy lub na pierśsiach. Zdarzały się jednak odchylenia od tych zasad. Zmarły z grobu 1214 był ułożony wzdłuż osi N-S i głową na północ.

Najliczniejszą grupą zabytków występujących na badanym stanowisku były monety pochodzące z XVII w. Stanowiły one wyposażenie grobów, jakkolwiek znajdowane były także luźno, w warstwie kulturowej /zapewne ze zniszczonych grobów/. Jako wyposażenie grobowe występowały najczęściej po trzy i były znajdowane w sąsiedztwie żeber, z prawej strony szkieletu lub w okolicy obojczyków.

Wyposażenie zmarłych stanowiły: paciorki, obrączki, pierścionki, noże i kabłączki skroniowe. Przy eksploracji pochówku nr 1248 znaleziono fragmenty skóry z butów.

Większość pochówków tego sezonu można datować na XVII i XVIII w. Fakt ten nie wyklucza występowania w tej części cmentarzyska /część północno-wschodnia/ pochówków datowanych na XI-XIII w, o czym może świadczyć wyposażenie grobów nr 1252 i 1253. Na odcinku północno-zachodnim cmentarzyska nie stwierdzono występowania pochówków datowanych na XIV-XVIII w.

Wyeksplorowano 8 obiektów z dużą ilością ceramiki i kości zwierzęcych. W obiekcie 24 wyeksplorowano czaszkę konia i prawdopodobnie czaszkę тура. W obiekcie 26 wystąpił surowiec bursztynowy. Obiekty te są związane z osadą przygodową i wstępnie datowane na XI-XII w.

Materiały i dokumentacja znajdują się w Pracowni Archeologiczno-Konserwatorskiej PP PKZ O/Warszawa.

Badania będą kontynuowane.

SZCZECIN - Stare Miasto
Podzamcze

Polska Akademia Nauk
Instytut Historii Kultury Materialnej
Zakład Archeologii Nadodrza

Badania prowadził mgr Marian Rulewicz przy współpracy
mgr. Michała Brzostowicza. Finansował WKZ w Szczecinie.
Pierwszy sezon wykopaliskowy. Wczesnośredniowieczne pod-
grodzie w rejonie najstarszego portu.

Wznowione zostały systematyczne prace wykopaliskowe na Podzamczu w Szczecinie - terenie wczesnośredniowiecznego podgrodzia. Na wytyczonym wykopie o wymiarach 15 x 15 m /2,25 ara/ prace koncentrowały się w sektorach A i B, na ćwiartkach 1A, 2A, 5A, 6A i 1B.

Celem badań jest rozpoznanie dzielnicy portowej w powiązaniu z zasiedleniem wczesnośredniowiecznego podgrodzia oraz uchwycenie relacji umocnień nabrzeży portowych, odsłoniętych w latach 1975-1978 /rejon Baszty Siedmiu Płazszoj/.

Szczególny ciężar robót położono na odsłanianiu gotyckiej piwnicy, należącej do posesji nr 25. Stwierdzono w niej trzy pokłowy ceglanych posadzek /ćwiartka 1B/, a pod najniższą z nich odkryto ceglana studnię o średnicy 1,7 m. Studnia koresponduje z kamiennym brukiem i być może, obiekty te wiążą się z inną, najstarszą w tym miejscu posesją mieszkalną z przyległym do niej podwórkiem. Najstarszy poziom posadzek odsłonięty został na głębokościach 2,80-2,70 m n.p.m., natomiast poziom ceglanej cembrowiny i kamiennego bruku wykonał się na głębokościach 2,68-2,51 m. Należy oczekiwać, że pod kamiennym brukiem wystąpią nawarstwienia wczesnośredniowieczne.

Na pozostałych ćwiartkach 1A, 2A i 5A, 6A wykopu, odsłonięte zostały ceglane mury, posadowione na kamiennych ławach, wiązanych wapienną zaprawą. Fundamentowe łąwy posadowione zostały na nawarstwieńcach średniowiecznych. Na granicy wymienionych ćwiartek oczyszczony został profil, pozwalający na wstępne ustalenia stratygraficzno-chronologiczne. Tutaj bowiem wydzielone zostały warstwy: 1, 2, 3a, 3b i 4. W oparciu o nawarstwienia widoczne w profilu zachodnim stwierdza się, że obiekt pochodzi z czasów lokacji Szczecina na prawie magdeburskim, zaś ceramikę z warstwy 3b można datować najpóźniej na XIII wiek. Z tego też czasu pochodzą m.in.: deszczułka i fragment dna od drewnianej miski klepkowej /nr inw. 46/87/, przyszwą skórzanej cimy /nr inw. 48/_/ i kościana płytką jestrota /nr inw. 1/87/.

Łącznia w białym sezonie wykopaliskowym zainwentaryzowano 1069 sztuk fragmentów bądź ca-
łych zabytków ruchomych. Zabytki te mieszczą się w ramach czasowych od XIII - XX w.

Miejscem przechowywania zabytków i dokumentacji jest Pracownia Archeologiczna IAN IHM PAN
w Szczacinie.

TRZEMESZNO
woj. bydgoskie
Stanowisko 1

Uniwersytet Mikołaja Kopernika
w Toruniu
zespół do Badań Średniowiecznej
Architektury Europy i Wschodniej
Wielkopolski

Badania prowadzona przez zespół UMK w Toruniu. Kierownik
badań - doc. dr hab. Jadwiga Chudziakowa /autorka sprawa-
wodania/. Prace finansowane przez ODE w Warszawie, w ra-
mach problemu międzyresortowego. Pierwszy rok badań. Zes-
pół poklasztorny kanoników regularnych.

W 1987 r. podjęte zostały badania interdyscyplinarna zespołu poklasztornego kanoników regu-
larnych w Trzemesznie.

Prace na tym obiekcie prowadzone już były w 1946 r. przez Z. Kapiańskiego i kontynuowane w la-
tach 1949-50 przez K. Józefowiczównę. W latach tych założono piętnaście wykopów, trzynastcie z nich
wewnątrz bazyliki i dwa wykopy /nr 8, 15/ poza murami kościoła, tylko w czterech wykopach na piętnaś-
cie uzyskano całec. W okresie 1949-50 odkryto wewnątrz kościoła relikty architektury romańskiej, okreś-
lone przez autorkę badań jako Trzemeszno I i Trzemeszno II. Prowadzone badania głównie pod kątem od-
krycia architektury, nie pozwalają na powiązania stratygraficzne, a tym samym na jednoznaczne usta-
lenia w zakresie chronologii odkrytych relikwów. Zastrzeżenia budzą podstawy datowania, szczególnie
odnośnie tzw. Trzemeszna I, tzn. kościoła przedromańskiego na X wiek, jak również proponowana re-
konstrukcja pierwszego kościoła ma zbyt słabe podstawy dowodowe.

Sprawą niezmiernie istotną dla rekonstrukcji dziejów zespołu architektury w Trzemesznie, jest
ustalenie chronologii osadnictwa na terenie zajętych przez Kanonię. Obecne prace ograniczyły się do
badań archiwalnych, przygotowania terenu do prac wykopaliskowych oraz wierceń archeologicznych. Ogó-
łem wykonano 43 wiercenia i dwa wykopy. Badania wiertnicze, pozwoliły na wstępne rozpoznanie straty-
grafii, a zatem nadały kierunek dalszym badaniom terenowym.

Wykop I o rozmiarach 4,80 x 1,60 m, usytuowano przy ścianie zachodniej kościoła na arze 245,
Ćw. A/B. Celem takiej lokalizacji było przesadanie fundamentów westwerku oraz ich ewentualnych po-
wiązań ze stratygrafią. Wyniki uzyskane służą do ponownej analizy dotychczasowych rekonstrukcji
układu przestrzennego Trzemeszna I, jak i Trzemeszna II /wg nomenklatury ustalonej przez autorkę ba-
dań w i. 1949-50/. Poza odkryciem mało interesującego bruku kamiennego nowożytnego /nr 1/, odsłonię-
to fundamenty zlokalizowane równolegle do zachowanej zachodniej ściany romańskiego kościoła. Stopa
tych fundamentów zalega na tym samym poziomie, co fundamenty obecnego kościoła, również technika
budowy w obu przypadkach jest taka sama. Wszystko wskazuje na fakt, że mamy tu do czynienia z niezna-
nymi dotąd fundamentami architektury romańskiej.

Z odsłoniętymi relikwami wiąże się kamienny bruk /nr 2/ o regularnym układzie, zajmujący przestrzeń
pomiędzy odkrytymi fundamentami a kościołem. Konieczne jest dalsze odsłonięcie romańskich relikwów
i ustalenie ich chronologii, albowiem na razie nie jest możliwe określenie do jakiej fazy budowy na-
leżą. Interpretację utrudniają silnie przemieszane warstwy, które miało miejsce głównie w późnym śred-
niowieczu. Ogólna miąższość trzech wydzielonych warstw kulturowych wynosi 1,10 - 1,15 m. Całec uzysk-
kano na głębokości +108,10.